

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Naschrift bij reactie Perrick; wettelijke verdeling en fideï-commis
Es, P.C. van; Boelens, G.G.B.

Citation

Es, P. C. van, & Boelens, G. G. B. (2014). Naschrift bij reactie Perrick; wettelijke verdeling en fideï-commis. *Wpnr: Weekblad Voor Privaatrecht, Notariaat En Registratie*, 2014(7027), 695-696. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3443651>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3443651>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

NASCHRIFT

1. Perrick en wij zijn het eens dat bij een combinatie van de wettelijke verdeling en een fidei-commis (met de langstlevende echtgenoot als bezwaarde, de kinderen als verwachters en een ander dan een in de verdeling betrokken kind als erfgenaam van de bezwaarde) de overbedelingsschulden aan de kinderen uit hoofde van de wettelijke verdeling – na het overlijden van de bezwaarde – behoren over te gaan op de verwachters en niet op de erfgenaam van de bezwaarde. Voor Perrick is deze overgang op de verwachters vanzelfsprekend omdat de schulden terzake van overbedeling tot het ‘fidei-commissaire vermogen’ behoren. Zie onder 2 in zijn reactie, waarin tevens met zoveel woorden staat vermeld dat de schulden wegens overbedeling geen schulden zijn in de nalatenschap van de eerstgestorven echtgenoot (insteller), noch schulden in de nalatenschap van de langstlevende echtgenoot (bezwaarde). De enkele opmerking dat de overbedelingsschulden behoren tot het fidei-commissaire vermogen verklaart niet direct dat en hoe deze overgaan op de verwachters als art. 4:141 BW tot uitgangspunt wordt genomen. Ten aanzien van de *goederen* van de nalatenschap van de insteller geldt dat de verwachter hiertoe – behoudens verwerping – onmiddellijk na het overlijden van de erflater voorwaardelijk gerechtigd is, namelijk onder de aan het fidei-commis verbonden opschortende voorwaarde. Treedt deze voorwaarde in, dan wordt de verwachter onvoorwaardelijk gerechtigd tot deze (resterende) goederen en hetgeen hiervoor door zaaksvervanging in de plaats is gekomen. De overgang van rechtswege van tot het fidei-commis behorende *schulden* kan verklaard worden op grond van art. 4:182 lid 2 BW. Als de verwachter door het intreden van de aan het

fidei-commis verbonden opschortende voorwaarde onvoorwaardelijk erfgenaam wordt, is hij op grond van dit artikellid van rechtswege schuldenaar ‘van de schulden van de erflater die niet met zijn dood tenietgaan’. Tegen deze achtergrond moet ons betoog in § 2.1.2 worden gezien dat de overbedelings-schulden uit hoofde van de wettelijke verdeling voor de toepassing van art. 4:182 lid 2 BW *gelijgesteld* moeten worden met een art. 4:7 lid 1 sub a BW-schuld (schuld van de erflater) in de nalatenschap van de eerstgestorven echtgenoot (insteller). De benadering waar Perrick ons de ogen voor opent, lijkt in te houden dat het fidei-commissaire vermogen op de verwachter overgaat als ‘algemeenheid van goederen’ (dat wil zeggen een veelheid van actieve en passieve vermogensbestanddelen die een eenheid blijven niettegenstaande de wisseling van de bestanddelen; zie Toelichting Meijers bij art. 3.1.1.11, Parl. Gesch. Boek 3, p. 98). Ook de (eventueel latere) schulden *van de bezwaarde* die gerekend moeten worden tot dit afgescheiden vermogen gaan alsdan bij het in vervulling gaan van de voorwaarde over op de verwachter.¹ Hierbij zij opgemerkt dat art. 3.1.1.11

1. De door Perrick voorgestane benadering wordt in de literatuur niet algemeen gevolgd. Brinkman betoogt dat door de bezwaarde gemaakte schulden die geacht worden tot het fidei-commissaire vermogen te behoren, door de verwachter dienen te worden overgenomen van de bezwaarde (of van zijn rechtverkrijgenden) nu dit geen schulden van de *insteller* zijn. Enkel de laatstbedoelde schulden gaan volgens Brinkman van rechtswege over. Zie R.E. Brinkman, ‘Het fideicommiss: over de rechtsposities van de bezwaarde en de verwachter en het aanvaarden van een voorwaardelijke erfstelling (I)’, *WPNR* (2011) 6894, p. 593-594. Zo ook Handboek Erfrecht (2011), L.C.A. Verstappen, IX 3.9, p. 290.

van het Ontwerp Meijers niet tot wet is geworden, maar dat de nalatenschap als algemeenheid van goederen wel terugkomt in art. 3:222 lid 1 BW.

2. Met betrekking tot de vraag of de wettelijke verdeling en het fidei-commis ook gecombineerd kunnen worden wanneer de aan het fidei-commis verbonden voorwaarde in vervulling kan gaan vóór het overlijden van de langstlevende echtgenoot (en de verwachter een ander is dan één van de kinderen), verschillen Perrick en wij van mening. Ons inziens blijkt in het bijzonder uit art. 4:14 lid 1 BW dat de wetgever bij de wettelijke verdeling tot uitgangspunt heeft genomen dat een bij de wettelijke verdeling betrokken echtgenoot erfgenaam is en dit ook tot zijn overlijden blijft. In § 5.1 van ons artikel wijzen wij daarnaast op de ongerijmdheden die een aantal artikelen zouden meebrengen (art. 4:13 lid 2 BW, art. 4:19 BW en art. 4:13 lid 4 BW) wanneer men aanneemt dat langs de weg van het fidei-commis de met de onderbedelingsvordering corresponderende schuld kan komen te rusten bij een externe verwachter, terwijl de langstlevende echtgenoot nog leeft. Perrick draagt hier op grond van een ‘redelijke uitleg’ van de wet een aantal goed verdedigbare oplossingen aan, waardoor bepaalde door ons gesignaleerde problemen zich mogelijk niet voordoen. Ditzelfde geldt voor de mogelijkheid van de langstlevende echtgenoot om – na het in vervulling gaan van de voorwaarde – alsnog het verzorgingsvruchtgebruik te doen vestigen, waarover wij in § 5.2 van ons artikel schrijven. Het feit dat Perrick veelvuldig zijn toevlucht moet nemen tot een redelijke wetsuitleg en in het geval van het verzorgingsvruchtgebruik tot een wel heel creatieve oplossing komt, logenstrafte zijn opmerking onder 1 dat wij ‘niet bestaande moeilijkheden’ als problemen zouden zien.

3. Een punt waarbij wij tot slot nog stil willen staan betreft art. 4:14 lid 1 BW, waaraan Perrick onder 5 aandacht besteedt. Hij is van mening dat de in dit artikel geregelde zelfstandige aansprakelijkheid van de *echtgenoot* ‘behoort tot het afgescheiden vermogen dat ten gevolge van de vervulling van de voorwaarde is overgegaan op de verwachter’. Hij voegt daaraan toe:

‘Dit staat niet haaks op het juiste uitgangspunt van de schrijvers dat de wettelijke verdeling ondanks de voorwaardelijke erfstelling onvoorwaardelijk in werking treedt.’

Juist op dit laatste punt zien wij hier wel een probleem. De wettelijke verdeling heeft onvoorwaardelijk plaatsgevonden tussen de echtgenoot en de kinderen en dit betekent dat de specifieke wettelijke regels die gelden voor een in de verdeling betrokken echtgenoot (zoals de regeling van art. 4:14 lid 1 BW) ook blijven gelden nadat de aan het fidei-commis verbonden voorwaarde in werking is getreden. Het is niet zo dat de verwachter de plaats van de echtgenoot in de wettelijke verdeling inneemt. Zou men dat aannemen, dan komt men namelijk in strijd met de regel van art. 4:13 lid 1 BW dat de wettelijke verdeling alleen gemaakt kan worden tussen de echtgenoot en een of meer kinderen (dan wel afstammelingen van deze kinderen die bij plaatsvervulling opkomen), eventueel aangevuld met een of meer stiefkinderen (waarover art. 4:27 BW).

Mr. G.G.B. Boelens en mr. P.C. van Es***

* Promovendus bij de afdeling notarieel recht, Universiteit Leiden en kandidaat-notaris te Delft.
(g.g.b.boelens@law.leidenuniv.nl)

** Universitair hoofddocent notarieel recht, Universiteit Leiden, vaste medewerker van het WPNR.
(p.c.vanes@law.leidenuniv.nl)